

Caroline Doelman: „De crisis drukt ons met de neus op de feiten: onze manier van leven is niet houdbaar.” Foto: Hoge Noorden/Jaap Schaaf

Hoe kan de solidariteit met mens en natuur worden vormgegeven?

Solidair Friesland werkt in de geest van *Laudato si'*. „Het gaat ten diepste over de vraag hoe we samen willen leven en hoe we onze samenleving vorm willen geven.”

Vijf jaar *Laudato si'*
Caroline Doelman

Al heel wat jaren werk ik in Fryslân aan bewustwording binnen kerken en parochies op het gebied van duurzaamheid én rechtvaardigheid. Dat zorg voor de aarde ook samengaat met zorg voor de kwetsbare medemens is niet voor iedereen even vanzelfsprekend. Ik was vijf jaar geleden dan ook blij met de encycliek *Laudato si'* waarin de relatie tussen armoede en de kwetsbaarheid van de aarde helder verwoord staat.

Ook de schets van het grote verband van wat er met de aarde, ons gemeenschappelijk huis aan het gebeuren is, verwoordt duidelijk dat het nog niet te laat is. Dat we nog steeds de mogelijkheid hebben samen te werken aan de wederopbouw van ons gemeenschappelijk huis, waarbij het niet alleen gaat om het milieu, maar ook om de samenhang met de armoedeproblematiek, onze levenswijze en de moraal van de mensen.

Paus Franciscus daagt ons uit
Door die praktische insteek daagt paus Franciscus ons uit. God spreekt tot ons via de natuur en schenkt ons een glimp van zijn oneindige schoonheid en goedheid. Het roept een diep besef op van de schade die wij de aarde toebrengen door ons onverantwoordelijk gebruik en

misbruik van al het goede dat God haar heeft geschonken. Maar *Laudato si'* biedt ook hoop! We mogen een nieuwe start maken waarbij het verhaal van zonde, overmoed, schuld en hebzucht vervangen wordt door liefde, genade, terughoudendheid, vergeving en eenvoud. Die grondhouding helpt en inspireert parochies, gemeenten en kerken om de dialoog aan te gaan, in actie te komen en duurzame stappen te zetten voor het geluk van de mensen nu en straks, hier en wereldwijd.

In *Laudato si'* geeft paus Franciscus aan dat er behoefte is aan een echt gesprek dat ons allen verenigt, omdat de uitdaging van de milieuproblematiek en de menselijke wortels daarvan ons allen aangaan en ons allen raken. De afgelopen jaren heeft Solidair Friesland geprobeerd handen en voeten aan die dialoog te geven, waarbij solidariteit, het gegeven dat ieder mens van

De liefde van God, de liefde voor de medemens en de liefde voor de schepping zijn de basis

waarde is en het streven naar de goede samenleving belangrijke uitgangspunten zijn. Daarbij vormen de liefde van God, de liefde voor de medemens en de liefde voor de schepping de basis.

In de geest van *Laudato si'* heeft Solidair Friesland verschillende activiteiten georganiseerd met onder andere parochies, katholieke en protestantse diaconieën, de Arme Kant van Fryslân en de Werkgroep Kerken en Landbouw Fryslân. Waar mogelijk werd ook verbinding gezocht met organisaties buiten de kerken zoals Duurzame Dorpen, de Friese Milieu Federatie en de Vereniging voor Basisinkomen.

Tegen het marktdenken

In die gesprekken ging het ten diepste over de vraag hoe we samen willen leven en hoe we onze samenleving vorm willen geven. Vaak riepen het doorgeschoten marktdenken en de macht van geld vragen op. Want wat is een goede gemeenschap? Hoe kan uitsluiting van mensen voorkomen worden? Op welke manier kan een bijdrage worden geleverd aan de menselijke waardigheid, waarbij niet wantrouwen maar vertrouwen in de mens voor ruimte zorgt om zich in te zetten voor de mensen, de wereld, de biodiversiteit? Hoe kan de solidariteit met de medemens en de natuur vorm worden gegeven waarbij het milieu een verantwoordelijkheid is van alle mensen?

Hierover met elkaar in gesprek te gaan, werkt inspirerend. Er borrelen veel ideeën op en er worden handvatten aangereikt om bijvoorbeeld aan de hand van de ecologische voetafdruk aan de slag te gaan of aan te sluiten bij Groene Kerk of de initiatieven vanuit Duurzame Dorpen. Uiteindelijk leiden dergelijke gesprekken tot eerste stappen naar een bewustere levensstijl en het

inzicht dat omzien naar de ander ook omzien naar de aarde inhoudt.

Ook de crisis in de landbouw is gebaat bij een dialoog om zo meer bewustwording, begrip en verdieping van de waarden van het land te creëren. In februari organiseerde Solidair Friesland samen met de

Vaak is er geen zicht op de geestelijke en sociale nood en knellende regelgeving

werkgroep Kerken en Landbouw Fryslân het symposium De aarde verbindt. Het was de start van een dialoog tussen 'boeren, burgers en kerken' rond de vraag hoe zij samen kunnen zorgen voor een gezonde toekomst voor agrarische ondernemers én voor alle leven op aarde.

Vanuit de media komt soms het eenzijdige beeld naar voren van een kloof tussen boeren en burgers, de agrarische sector en de politiek. Vaak is er geen zicht op de geestelijke en sociale nood en knellende regelgeving; de verantwoordelijkheid wordt dan eenzijdig bij de boer gelegd. Vergeten wordt dat ook de consument een verantwoordelijkheid heeft door bijvoorbeeld een eerlijker prijs voor de producten te betalen en door eenvoudiger en soberder te gaan leven. De problematiek is complex en eenvoudige antwoorden zijn niet te geven, maar door echt naar elkaar te luisteren ontstaat begrip en ruimte.

De coronacrisis laat zien hoe actueel en urgent de boodschap van *Laudato si'* is en hoe alles met elkaar

samenhangt. De razendsnelle verspreiding van het virus als gevolg van de verwevenheid van de wereld-economie raakt alle samenlevingen. De gevolgen zijn duidelijk, maar de armste en kwetsbaarste mensen hebben het meest te lijden. Niet alleen in Nederland, maar erger nog in de armste landen; door verlies van werk, een gebrek aan middelen voor levensonderhoud en ongelijke kansen.

Zie de mens

De crisis drukt ons met de neus op de feiten: onze manier van leven is niet houdbaar en we moeten nu echt werk maken van het herstellen van ons gemeenschappelijk huis. Onze manier van leven en economisch herstel zullen vooral op duurzaamheid gericht moeten zijn.

Geïnspireerd door *Laudato si'* is Solidair Friesland een nieuw project gestart over hoe we na corona verder moeten. Wie is die mens, met wie wij solidair willen zijn en wat is de waarde van het leven? Hoe kunnen we de zorg en aandacht en het omzien naar elkaar en de aarde vasthouden, verbeteren en versterken? De dialoog binnen en buiten de kerken hierover is al begonnen en de komende tijd zullen onder het motto 'Zie de mens – Heel de mens' regionale inspiratie- en ontmoetingsdagen worden georganiseerd. Solidair Friesland ondersteunt daarmee parochies en kerken in het sociaal en duurzaam handelen om zo vanuit de hoop stappen te zetten naar heling en herstel.

Caroline Doelman is consultant maatschappelijk activeringswerk bij Solidair Friesland

Volgende week ds. Henk-Jan de Groot, predikant van de Protestantse Gemeente Burgum, over de Groene Kerk